

Маслов О.*

РОЗВИТОК МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ БОРОТЬБИ З ПІРАТСТВОМ (СИТУАЦІЯ В СОМАЛІ)

В цій роботі йдеться про проблему морського піратства та її роль в геополітичному просторі двадцять першого століття. Окремо розглянуті питання правового регулювання цієї проблеми у правових джерелах ООН, таких як Конвенція 1982 та останні законодавчі ініціативи у цій сфері. Для більш детального аналізу проблеми було розглянуто сучасний стан справ в Сомалі, країні що стала Тортугою двадцять першого століття.

Ключові слова: пірат, піратство, ООН, боротьба з морським піратством, Конвенція з морського права 1982, проект створення конвенції по всеохоплюючій боротьбі з піратством, Сомалі.

В этой работе рассматривается проблема морского пиратства и его роль в геополитическом пространстве двадцать первого века. Отдельно рассмотрены вопросы правового регулирования этой проблемы в правовых источниках ООН, таких как Конвенция 1982 и последние законодательные инициативы в этой сфере. Для более подробного анализа проблемы было рассмотрено нынешнее положение дел в Сомали, которое стало Тортугой двадцать первого века.

Ключевые слова: морское пиратство, пират, борьба с морским пиратством, Конвенция по морскому праву 1982, «проект создания конвенции по всеобъемлющей борьбе с пиратством», Сомали.

Paper discusses the problem of maritime piracy in XXIst century geopolitical aspect. The issues of UN legal instruments tackling maritime piracy, such as 1982 Convention and the latest legislative initiatives are discussed specifically. The current situation in Somalia, XXIst century Tortuga, is reviewed to present a more detailed analysis of the problem considered.

Key words: maritime piracy, UN, legislative instruments, Convention 1982, the draft of the convention against piracy, Somalia.

При слові пірат або корсар в уяві багатьох виникає яскрава картинка з роману Р. Стівенсона «Острів скарбів»: чорна пов'язка на оці, дерев'яна нога, зелений папуга на плечі, величезна шабля. Таке романтично-пригодницьке уявлення про піратів не дозволяє навіть подумки перенести їх у сучасні умови. Але нещодавні події в Аденській затоці та Індійському океані, пов'язані із діяльністю численних угруповань сомалійських піратів, знов нагадали світу про обличчя сучасного піратства – проблему, яка розглядається Радою Безпеки ООН на одному рівні із терористичною загрозою. Особливо від піратських атак страждають держави, що їх основні торгівельні шляхи сполучень проходять через моря

* студент 1 курсу спеціальності «міжнародне право» Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: доц. Ржевська В.С.

та океани, такі як Японія, Австралія. Проте ця проблема є актуальною та становить погрозу безпеці всієї світової спільноти. Адже пірати не розбирають, на судно якої країни вони нападають, чи яку торгову організацію грабують. Вони створюють небезпеку у правових просторах відкритого моря і територіальних вод, а отже порушують як законодавства окремих країн, так і міжнародні конвенції.

Найбільша концентрація піратських угруповань в 20-му, 21-му столітті спостерігається в Індокитаї, острівних країнах Індійського океану та на східному узбережжі Африки. Вони, фактично, перетворилися на справжній оплот піратства – бази, з яких здійснюються рейди по всіх куточках Індійського океану, особливо зачіпаючи інтереси «азійських тигрів» - Індії, Китаю, Японії. Сьогодні у цьому регіоні діють близько ста гарно організованих піратських банд. Там же знаходиться найнебезпечніше для судноплавства місце в світі – Малаккська затока. У другій половині 20-го, на початку 21-го століття різко покращилося технічне оснащення піратських судів, з кожним роком у піратів знаходять все сучаснішу зброю та навігаційні прилади. Велика мобільність, непомітність, розвинуте технічне забезпечення піратських суден робить їх надзвичайно небезпечними для торговельних кораблів. За підрахунками економістів, кожен рік збитки від атак піратських угруповань складають до 16 млрд. доларів [4], і з кожним роком простежується тенденція до зростання цієї суми. Отже, боротьба з піратством – справа не окремих країн, а всієї міжнародної спільноти. Саме тому Організація Об'єднаних Націй дійсно активно займається і займається цією проблемою.

Піратське питання не є дивною новиною – це ганебне явище існувало ще до початку нової ери, і виникло приблизно тоді ж коли люди вперше освоїли морський простір для судноплавства. В наші часи найбільш масштабно організацією боротьби з піратством, як з міжнародною проблемою, займається саме ООН. Питання боротьби з піратством були порушені ще у Женевській Конвенції 1958-го року. Особливо повно їх було розглянуто у головному документі, що регламентує міжнародні правові відносини у водному просторі – Конвенції ООН з морського права (1982). Статті із 100-ої по 107-му розглядають аспекти визначення піратства, процедуру захоплення піратських суден тощо. У статті 101-ій даного документу точно сформульована дефініція піратства, у 103-ій – піратського судна. Стаття 105 регламентує процес захоплення піратського судна у відкритому морі [1]. Ще одним нормативно-правовим документом, прийнятим із цього питання стала Римська Конвенція 1988р. – конвенція по боротьбі із незаконними актами, спрямованими проти безпеки морського судноплавства. Проте в усіх цих конвенціях існував один пункт, суттєво обмежуючий повноваження судів, які переслідували піратів – справа в тому, що піратів, які знаходились поза територіальними водами своєї держави мали право ловити, знищувати судна будь-якої держави, а судити їх можна було за законами будь-якої країни. Але проводити захоплення піратів у територіальних водах держави, де вони переховувались, військові судна інших країн не мали права. Логіка цього правового обмеження цілком зрозуміла – воно направлене на підтримання недоторканності внутрішніх територіальних вод держави. Але це ж обмеження надавало піратам можливість без зайвих труднощів втікати від воєнних кораблів. Спосіб вирішення цієї правової проблеми був знайдений у 2008-му році, коли у ООН видали резолюцію локальної дії, за якою дозволялося проводити військові дії у територіальних водах країн Африканського Рогу, і діяла вона, відповідно, тільки там. Вона була прийнята під тиском світової спільноти через неймовірний суспільний резонанс, який був викликаний численними захопленнями суден сомалійськими піратами.

Останнім проявом законодавчої ініціативи у сфері боротьби з піратством став внесений президентом України В. Ф. Януковичем «проект створення конвенції по всеохоплюючій боротьбі з піратством». Якщо до цього моменту правові норми по боротьбі з

піратством включалися до загальних конвенцій з міжнародного права, то зараз йдеться про створення спеціальної, окремої конвенції по боротьбі із піратством. До законопроєкту внесені такі пропозиції: кваліфікувати морське піратство як один із видів міжнародної організованої злочинності, створення єдиного судового органу по боротьбі з піратством з метою підсилити координацію міжнародних дій у справі кримінального переслідування [3].

Але чому ж, не дивлячись на всі прийняті конвенції та резолюції, на всі військові заходи та спроби знищити піратство, воно й досі існує, і, можна сказати, процвітає? Розглянемо це на прикладі ситуації в Сомалі.

Якщо проаналізувати всі геополітичні та соціально-економічні умови регіону, то з'ясується, що Сомалі – ідеальне місце для піратських баз. Тут майже відсутня центральна влада, країна нашпигована зброєю у наслідок боротьби багатьох військових формувань, а Аденська затока – найкоротший шлях з Європи до Азії, де кожного року проходить до 20 тис. кораблів [2]. Основною особливістю сомалійської проблеми є масовість та популярність піратської професії. Тут існує стільки різноманітних банд та угруповань – як великих, із складною структурою, так і невеликих тимчасових банд «одноднівок», що можуть створюватися тільки задля одного рейду, що й немає сенсу їх перераховувати. Через доступність зброї піратством може займатися майже кожний дорослий чоловік Сомалі. А що найгірше – для багатьох піратство – це єдиний шанс вирватися з розрухи злиденного сомалійського життя. Саме відсутність мінімальних соціальних гарантій, майже на придатні соціально-економічні умови, відсутність владної вертикалі й, фактично, громадянська війна створили парадоксальну ситуацію, коли пірати не проти того, щоб їх ловили та саджали у європейські тюрми, адже для них ця перспектива краща за повернення до жахливої дійсності Сомалі. До того ж, за останні роки в Сомалі набуває все більшого поширення рух ісламістських екстремістів – джихад. Країна перетворюється на кубло не тільки піратства, а й арабського тероризму [2]. Тому, на мою думку, необхідно глибше проаналізувати і зрозуміти соціально-економічні причини виникнення піратства та спрямовувати основні зусилля світової спільноти на боротьбу саме із цими негативними умовами. Надавши сомалійцям шанс на інше, краще життя, відновивши державну владу у країні, створивши перспективи працевлаштування міжнародна спільнота нанесе піратству удар, страшніший за будь-який військовий флот. Зробити це можна тільки шляхом об'єднання світової спільноти та розробки плану допомоги Сомалі.

Виникає логічне питання – якщо пірати постійно захоплюють судна, чому б державам та корпораціям не супроводжувати свої грузи військовим конвоєм? Справа упирається у гроші – через затрати на оплату послуг військових кораблів транспортування товару стає в декілька разів дорожчим, а сама торгова операція – не вигідною [4]. Більш реальною виглядає можливість встановлення на цивільних суднах вогневих систем та інших засобів захисту, що допомогли б екіпажу самостійно відбиватися від піратських нападів. Щоправда, тут необхідно чітко регламентувати межі допустимого самозахисту та види дозволених засобів захистів. Ще одним варіантом рішення питання є створення об'єднаної системи берегової охорони, яка б постійно патрулювала небезпечні райони.

Підводячи підсумки, нагадаю, що у цій роботі ми розглянули прийняті ООН міжнародні угоди, які регулюють боротьбу із піратством, коротко оглянули сучасний стан проблеми, особливо зосередивши увагу на ситуації у Сомалі. Згаданий аналіз допоміг нам встановити, що піратство, як хвороба суспільства, має глибокі соціально-економічні корені і задля її вирішення недостатньо одних військових засобів. Ці питання необхідно вирішувати комплексно й обережно, виправляючи соціальні перекося та негаразди, що призводять до появи піратства. Роздивляючись це питання, я остаточно переконався в

думці, що піратська загроза стоїть на тому ж рівні небезпеки, що й терористична, тому було б розумно укласти окрему конвенцію, присвячену боротьбі з піратством.

Література

1. Конвенція ООН з Морського Права// Конвенції та договори [Електронний ресурс]// Організація Об'єднаних Націй – Режим доступу - <http://www.un.org/russian/document/centre/decl-con.htm>.
2. What is to be done// «The Economist». – volume 396 . – September 18th – 24th 2010. – P. 47-48.
3. Україна, Політика від 17.09.201[Електронний ресурс]// Власти.Нет – Режим доступу - <http://vlasti.net/news/102945?print=1>.
4. Splashing and Clashing in murky water// «The Economist». – volume 392. – August 22nd - 28th 2009. – P. 47-48.